

Зоряна Артими-Дрогомирецька

Марина Негрей

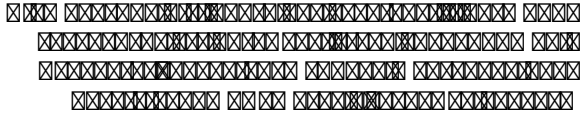
ЕКОМІЧНИЙ РИЗИК

Навчально-методичний посібник

Видавництво "Магнолія 2006"

Львів

УДК 330.131.7(075.8)
А 86

З.Б. Артими-Дрогомирецька, М.В. Негрей

Економічний ризик: навчально-методичний посібник. – Львів:
«Магнолія 2006» – 320 с.

ISBN 978-617-574-090-3

«Магнолія 2006»

Рецензенти:

Вітлінський В.В. – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри економіко-математичного моделювання ДВНЗ «Київський національний університет імені Вадима Гетьмана».

Іванов М.М. – доктор економічних наук, професор, директор Інституту інформаційних та соціальних технологій Класичного приватного університету.

Чаплига В.М. – доктор технічних наук, професор, завідувач кафедри економічної кібернетики Львівського інституту банківської справи Університету банківської справи Національного банку України (м. Київ).

У посібнику розглянуто методологічні та методичні підходи до кількісної оцінки, системного аналізу та управління економічним ризиком. Викладено суть невизначеності та ризику, наведено методи кількісної та якісної оцінки економічних систем в умовах ризику. Висвітлено основи теорії корисності та її застосування в процесі прийняття рішень. Розглянуто методику управління портфелем цінних паперів та оцінки ризиків в інвестиційних проектах. Також викладено теоретичні основи теорії гри і питання її практичного застосування для кількісної оцінки ризику. Розкрито методи прийняття багатоцільових рішень в умовах ризику. Значну увагу приділено управлінню фінансовими ризиками.

Матеріал кожного розділу містить необхідні практичні завдання, методичні вказівки до їх виконання та приклади розв'язання типових задач. Ефективному засвоєнню поданого матеріалу сприятимуть тести та питання для контролю в розрізі кожного розділу.

Для студентів, аспірантів та викладачів економічних спеціальностей вищих навчальних закладів, а також для спеціалістів, які вивчають та використовують економіко-математичні методи в управлінні економічними ризиками.

УДК 330.131.7(075.8)
А 86

ISBN 978-617-574-090-3

© З.Б. Артими-Дрогомирецька, М.В. Негрей

© «Магнолія 2006»

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА.....	6
-----------------------	----------

ТЕМА 1

Ризик як економічна категорія. Математичне моделювання у дослідженні економічних систем за умов ризику.....	8
Практичні завдання	8
Методичні вказівки до виконання завдань	13
Приклади розв'язання типових задач	28
<i>Тести</i>	35
<i>Питання для контролю</i>	38
<i>Список рекомендованої літератури</i>	40

ТЕМА 2

Система кількісних оцінок економічного ризику.	
Ризик та нерівність Чебишева	42
Практичні завдання.....	42
Методичні вказівки до виконання завдань	49
Приклади розв'язання типових задач	65
<i>Тести</i>	73
<i>Питання для контролю</i>	77
<i>Список рекомендованої літератури</i>	78

ТЕМА 3

Теорія корисності та прийняття рішень в умовах ризику	80
Практичні завдання.....	80
Методичні вказівки до виконання завдань	84
Приклади розв'язання типових задач	92
<i>Тести</i>	97
<i>Питання для контролю</i>	99
<i>Список рекомендованої літератури</i>	100

ТЕМА 4

Теорія портфеля цінних паперів та диверсифікація як спосіб зниження ризику портфеля цінних паперів.....	103
Практичні завдання.....	103

Методичні вказівки до виконання завдань	106
Приклади розв'язання типових задач	128
<i>Тести</i>	139
<i>Питання для контролю</i>	143
<i>Список рекомендованої літератури</i>	144

ТЕМА 5

Моделювання ризику та теорія гри	147
Практичні завдання	147
Методичні вказівки до виконання завдань	153
Приклади розв'язання типових задач	171
<i>Тести</i>	181
<i>Питання для контролю</i>	185
<i>Список рекомендованої літератури</i>	186

ТЕМА 6

Прийняття багатоцільових рішень в умовах ризику	189
Практичні завдання	189
Методичні вказівки до виконання завдань	196
Приклади розв'язання типових задач	208
<i>Тести</i>	232
<i>Питання для контролю</i>	236
<i>Список рекомендованої літератури</i>	237

ТЕМА 7

Оцінювання норми дисконту з урахуванням ризику	240
Практичні завдання	240
Методичні вказівки до виконання завдань	241
Приклади розв'язання типових задач	252
<i>Тести</i>	257
<i>Питання для контролю</i>	260
<i>Список рекомендованої літератури</i>	261

ТЕМА 8

Фінансовий ризик-менеджмент	262
Практичні завдання	262

Методичні вказівки до виконання завдань	265
Приклади розв'язання типових задач	281
<i>Тести</i>	286
<i>Питання для контролю</i>	288
<i>Список рекомендованої літератури</i>	289
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	291
ПРЕДМЕТНИЙ ПОКАЖЧИК	294
ДОДАТОК 1	
<i>Застосування ППП Microsoft Excel до розв'язування задач</i>	299
ДОДАТОК 2	
<i>Навчальна програма дисципліни «Економічний ризик»</i>	309

ПЕРЕДМОВА

Функціонування економічних об'єктів на всіх етапах їх діяльності пов'язано з невизначеністю, яка вноситься всіма елементами ринку. Це спричиняє ризик, без урахування якого неможливий ефективний розвиток підприємництва.

У ринкових умовах суб'єкти господарювання здійснюють свою діяльність, яка характеризується передусім економічною свободою. Але така свобода потребує плати і цією платою є свобода інших суб'єктів господарювання, які можуть купувати або не купувати той чи інший товар, пропонувати свою ціну, виставляти свої умови. Кожного учасника ринку до цього спонукає міркування його власної вигоди. Але треба мати на увазі, що вигода з точки зору одного партнера може бути збитками для іншого партнера. Конфліктність такої ситуації посилюється ще й тим, що ринок є конкурентним середовищем і тому тут простежуються намагання конкурентів витіснити один одного з ринку.

Дії учасників ринку слабо прогнозовані. Через це, незалежно від свого бажання, підприємець на ринку знаходиться у сфері певної невизначеності. Однією з основних причин невизначеності в бізнесі, за комплексним підходом до вивчення цієї невизначеності, є те, що суб'єкти господарювання в процесі свого функціонування знаходяться під впливом великої кількості умов, значна частина яких носить випадковий характер.

Розвиток підприємництва потребує поглиблення теорії ризику, методів його оцінення, способів обліку і регулювання на всіх рівнях управління. Підприємництво завжди супроводжується ризиком і для його зменшення виробник постійно перебуває у пошуку інформації, яка понижувала б рівень невизначеності.

Відомі різноманітні методи отримання інформації, що характеризує окремі ризики. Але неможливо одночасно вказати на ефективність цих методів у кожному конкретному випадку. Збір інформації та виявлення ризиків дають змогу конкретизувати та ідентифікувати небезпеки.

З наявних методів одні ґрунтуються на аналізі статистичної, фінансової та іншої управлінської і звітної документації підприємства, інші методи потребують безпосереднього інспектування місць знаходження джерел небезпеки.

Наявність невизначеності значно ускладнює процес вибору ефективних рішень і може призвести до неочікуваних результатів. На практиці, при проведенні економічного аналізу, в багатьох випадках намагаються приймати рішення на основі детермінованих моделей без урахування факторів невизначеності. В таких випадках передбачають, що фактори, які впливають на рішення, що їх приймають, відомі точно. Проте дійсність часто не відповідає таким уявленням. Тому політика вибору ефективних рішень без врахування неконтрольованих факторів в багатьох випадках призводить до значних втрат.

Розглядаючи невизначеність, яка є найбільш характерною причиною ризику в економічній діяльності, необхідно відзначити, що виділення і вивчення її стосовно процесів економічної, управлінської, фінансової та інших видів діяльності є необхідним, оскільки при цьому відображається практична ситуація, коли немає можливості здійснювати перелічені види діяльності в умовах, які не можуть бути однозначно визначені.

Фахівці з економіки повинні мати належну теоретичну і практичну підготовку в оволодінні сучасними методиками вироблення і прийняття управлінських рішень в умовах ризику.

Даний посібник, на нашу думку, буде корисним при засвоєнні названих методик студентами і працівниками підприємств, що мають відношення до управління економічними об'єктами.

В розрізі кожної теми студентам пропонуються практичні завдання для самостійного вирішення. Вихідні дані у завданнях містять параметр N , який може визначатися як порядковий номер студента у списку в журналі викладача.

Зоряна Артими-Дрогомирецька

Марина Негрей

ЕКОНОМІЧНИЙ РИЗИК

Навчально-методичний посібник

Формат 60x84/16. Папір друк. №2. Гарнітура Times New Roman

Умовн. друк. арк. 20.

ПП «Магнолія 2006»

м. Львів-53, 79053, Україна, тел.+380503701957

e-mail:magnol06@ukr.net

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції: серія ДК № 2534 від 21.06.2006 року, видане Державним комітетом інформаційної політики, телебачення та радіомовлення України

Надруковано у друкарні видавництва «Магнолія 2006»